

IPF Digital Finland Oy

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson ja ministeriö esittivät 3.4.2020 Kuluttajansuojalain väliaikaista muutosta, missä vakuudettomien kulutusluottojen korkokattoa madallettiin 20%:sta 10%:n. Väliaikaisen muutoksen taustalla oli Oikeusministeriön pyrkimys lisätä ns. halvan lainarahan osuutta markkinoilla ja estää korkeakorkoisista lainoista mahdollisesti aiheutuvia maksuvaikeuksia. Eduskuntakäsittelyn aikana lukuisat asiantuntijat esittivät huolensa korkokaton vaikutuksesta heikommassa taloudellisessa asemassa olevien kuluttajien talouden ylläpitoon. Pandemian edetessä pankit ovat myöntäneet maksuvapaita asuntolainojen osalta. Myös useat luotonmyöntäjät ovat tarjonneet joustavia maksusuunnitelmia ja maksuvapaita. Talousvaliokunnan mietinnössä (TaVM 12/2020) edellytettiin, että Oikeusministeriö selvittää väliaikaisen lain vaikutuksia. Valiokunta oli huolissaan myös kulutussidonnaisten luottojen rajaamisesta lain soveltamisalan ulkopuolelle. ("Samalla on huomioitava se riski, että hyödykesidonnaisten luottojen rajaaminen sääntelyn ulkopuolelle saattaa heikentää lakimuutoksen tavoitteiden saavuttamista.").

1. Seuraukset väliaikaisesta muutoksesta

IPF Digital Finland teetti asiakkaillaan (vastaajia: 2294) kyselyn näiden taloudellisesta tilanteesta pandemia-aikana (liite 1). Kolmanneksella vastaajista (36,5%) taloudellinen tilanne oli huonontunut pandemian aikana. Yli puolet (54,6%) oli tarvinnut luottoa tai lainaa viimeisen kuuden kuukauden aikana ja näistä noin kolmannes (29,6%) ei ollut saanut luottoa. Vertailimme myös vastauksia eri tuloluokkien mukaan, jolloin erityisesti matalassa tuloluokassa (kuukausitulot alle 2000€) olevien asema heikkeni entisestään. Matalatuloisista puolet (48,7%) koki taloudellisen tilanteensa heikentyneen ja hylkäysprosentti (38,4%) oli huomattavasti suurempi.

Suomen Taloustutkimuksen toteuttamassa tutkimuksessa (liite 2) haastateltiin noin 3000:a henkilöä heidän taloudellisen tilanteensa muutoksista pandemian aikana. 80% vastaajista sanoi taloudellisen tilanteen pysyneen samana. Suurimmat vaikutukset olivat tuntuneet nuorten aikuisten keskuudessa, jossa 22-24 vuotiaiden taloudellinen tilanne oli heikentynyt 22% vastaajista. Sama trendi näkyi myös alhaisemmissa tuloluokissa (alle 2000€ kuukaudessa tienaaavat). Kaikista vastaajista suurin tarve (42%) painottui pieniin, alle 2000 euron luottoihin. Suurimmat kohteet, joihin lainaa käytettiin olivat päivittäisiä menoja (30%), kuten laskujen maksua ja käyttöomaisuuteen liittyviä maksuja (38%), kuten auton osamaksu. Matalatuloisten (tulot alle 2000€/kk) osalta tarve luotolle on säilynyt samana, mutta heidän hylkäysasteensa on noussut (14%). Pienemmissä tuloluokissa myös tarve pienille luotoille oli suuri (62%).

Tutkimuksen mukaan on perusteltua sanoa, että pandemian aiheuttamat muutokset ihmisten taloudelliseen tilanteeseen ja luoton tarpeeseen eivät ole muuttuneet merkittävästi. Poikkeusolojen ei siis voida nähdä käyneen toteen lainsäätäjän olettamalla tavalla. Väliaikainen muutos on sen sijaan aiheuttanut lisääntyntä hylkäystä lainahakemusten osalta. Pienituloisten osalta kehitys on suurempaa kuin suurituloisten. Väliaikaisen lainsäädännön tarkoituksena on ollut lisätä heikommassa taloudellisessa asemassa olevien kuluttajien pääsyä halvemman lainarahan piiriin. Taloustutkimuksen tutkimus kuitenkin osoittaa, että heidän asemaansa väliaikainen korkokatto ei suinkaan ole parantanut, vaan pikemminkin heikentänyt.

IPF Digitalin kannalta väliaikainen korkokatto on ollut äärimmäisen haitallinen. Uusien lainojen myöntäminen on jäädytetty toistaiseksi kokonaan, mikä on johtanut liiketoiminnan kannalta kestämättömään tilanteeseen. Suoramarkkinointikiellon epämääräinen muotoilu on myös tehnyt asiakasviestinnän toteuttamisesta haastavaa. Korostettakoon, että muissakin maissa on sovellettu

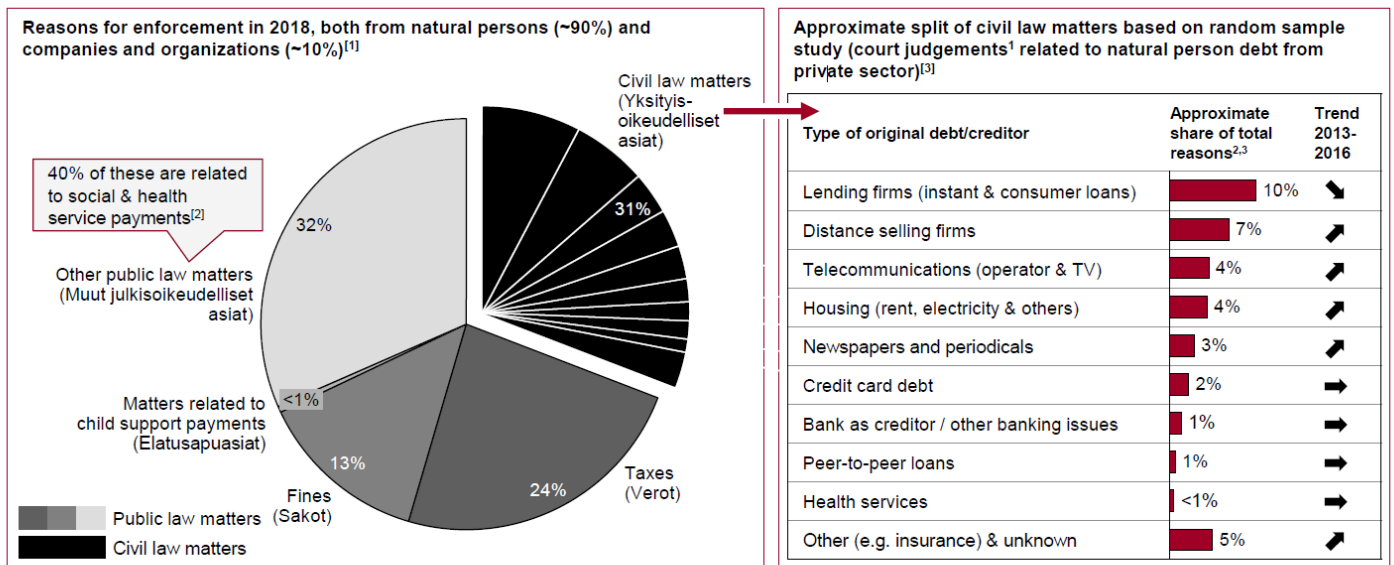
välikaikaista lainsäädäntöä koronapandemian aikana, mutta missään muussa maassa ei ole tehty näin jyrkkiä toimia korkokaton suhteen.

2. Vaikutustenarviointi ja suhteellisuus

10%:n korkokatto ei kohdistu vain kulutusluottoja tarjoaviin yrityksiin vaan koko luototusmarkkinaan ja yhteiskuntaan. Oikeudenmukaisen, oikeasuhtaisen ja oikein rajatun lainsäädännön perusteena on tehdä huolellinen vaikutustenarviointi. Jo edellinen kulutusluottoja koskeva lainsäädäntö (HE 230/2018) toteutettiin ilman vaikutustenarviointia ja toivomme, että tässä kohtaa ministeriö toteuttaisi todellisen vaikutustenarvion, missä ei katsota pelkästään vakuudettomia kulutusluottoja vaan arvioidaan niiden roolia ja osuutta koko rahoitusmarkkinassa. Peräankuulutamme, että kulutusluotot edustavat pientä osuutta suomalaisten velkaantumisongelmasta ja maksuhäiriöistä. Kuten Accenturen 2019 toteuttamasta tutkimuksesta (liite 3) selviää valtaosa suomalaisten maksuhäiriöistä tulee julkisoikeudellisista maksuista, sakoista sekä veroista. Noin 30% on seurausta yksityisoikeudellisesta veloista. Noin 10%:a kaikista maksuhäiriömerkinnöistä on seurasta finanssisektorin lainoista. Korostamme, että näemme lainanantosektorin olevan suuressa määrin vastuussa hyvästä luotonmyöntötavasta sekä perinpohjaisesta lainanhakijan taloudellisen tilanteen selvittämisestä. Haluamme tuoda esiin, että puhuttaessa ylivelkaantumisesta ja ihmisten maksuhäiriöistä julkisuudessa ja todellisuudessa, ovat rahaluotot mittaluokaltaan pienessä roolissa.

Taxes, fines and other public law matters cause majority of enforcements; lending firms account roughly 10% of reasons

Reasons for enforcement (ulosotto)

Näemme myös, että markkinoilta on tapahtunut merkittävää poistumaa lainantarjoajien osalta. Samaan aikaan ulkomaisten korttiyhtiöiden osuus on kasvanut merkittävästi¹ ja lainarahan osuus markkinoilla ei ole pienentynyt. Nyt havaittu seuraus on johtanut siihen, että kuluttajat ovat siirtyneet pois pienistä lainoista kohti suurempia lainoja. Samalla maksuvaikeudet ja velat ovat siirtyneet voimakkaasti kaikkein heikoimmin toimeentulevilta ihmisiltä keskituloisille. Väliaikainen muutos ei ole ratkaissut ylivelkaantumisongelmaa; se on vain siirtänyt velan lähteen ja kohteen paikkaa. Professori Vesa Puttosen johtaman tutkimuksen² mukaan pienien luottojen poistuma on johtanut pitkän maturiteetin ja ylisuurten lainojen kukoistukseen. Tämän voi perustellusti sanoa johtavan merkittäviin velkaongelmiin tulevaisuudessa.

¹ <https://www.aalto.fi/sites/g/files/flghsv161/files/2020-05/KorkokattoLuotonenPuttonenRantapuska5-5-2020.pdf>

² <https://www.aalto.fi/sites/g/files/flghsv161/files/2020-05/KorkokattoLuotonenPuttonenRantapuska5-5-2020.pdf>

Sortter Oy on laatinut oman datansa perusteella analyysin hyödykesidonnaisten lainojen korkojen noususta väliaikaisen lain voimassaoloaikana. Sortter Oy:n mukaan hyödykesidonnaisten luottojen korkotasot ovat järjestelmällisesti nousseet 20%:n maksimikorkoon.³ Talousvaliokunta oletti juuri näin käyvän, mikäli hyödykesidonnaiset tuotteet rajattaisiin soveltamisalan ulkopuolelle. Nyt näin näyttää käyneen.

3. Ehdotuksen oikeasuhtaisuus ja poikkeusolojen toteaminen

Korostamme myös, että Covid-19 kriisin aikana poikkeusoloissa säädetyn lainsäädännön avainasemassa on ollut nimenomaan poikkeustilan osoittaminen. Ravintoloiden sulkemisesta keskusteltaessa Perustuslakivaliokunta (PeVL 7/2020) edellytti poikkeusolojen toteamisen näyttämistä. Samassa Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan poikkeusoloissa säädetyn lainsäädännön tulee olla rajoittava aikaa, jolloin niiden noudattaminen on ehdottoman välttämätöntä. On siis huomionarvoista korostaa poikkeusolojen jatkuvuuden osoittamisen välttämättömyyttä ja niiden suhdetta elinkeinovapauteen. Mikäli hallituksen esityksen ei voida katsoa täyttävän kriisiohjelman välttämättömyyttä tulee tavoiteltua oikeushyvää verrata normaalioloihin (PeVM 25/1994, s. 5).

Taloustutkimuksen kyselytutkimuksen edellä mainittujen tilastojen mukaan poikkeusolot eivät myöskään ole toteutuneet lainsäätäjän keväällä oletettaman skenaarion mukaan. On siis erittäin perusteltua sanoa, että elinkeinonrajoittamisen kannalta poikkeusolojen toteamiseen ei ole syytä.

4. Markkinointirajoitteet

Esityksen mukaisista markkinointirajoituksista haluamme korostaa ymmärtävämmä niiden tarkoituspäätteenä. Nyt voimassa oleva suoramarkkinointikielto aiheuttaa kuitenkin tilanteen, jossa asiakkaiden suuntaan tehtävä asiakasviestintä koetaan laajasti erittäin vaikeaksi ja tulkinvaraiseksi.

5. Yhteenveto:

Kuluttajansuojalain väliaikaisen muutoksen syy on perusteltu, mutta valittu keino johtaa lainamarkkinoiden siirtymisen pienistä lainoista suuriin sekä lyhyistä maksuajoista kohti pitkiä maksuaikoja. Velkaantumisongelma on siis päinvastoin kasvamassa väliaikaisen korkokaton kaltaisin toimin eikä suinkaan helpottamassa. Kun asuntolainojen lyhennysvapaaat päättyvät vuonna 2021 ja ylisuuret kulutusluotot menevät maksuun samaan aikaan, tulee velkaantumisongelma jälleen esiin. Korostamme myös, että väliaikaisen lainsäädännön tarkoituksena on ollut helpottaa vähävaraisten kuluttajien pääsyä lainanannon piiriin; näin ei ole tapahtunut. Väliaikaisen lainsäädännön jatkamiseksi olisi todennettava poikkeusolojen jatkuminen. Taloustutkimuksen data kuitenkin osoittaa, että koronapandemian aiheuttama vaikutus kotitalouksille on pieni ja, että väliaikainen korkokatto on toiminut tarkoituksensa vastaisesti.

Emme tue väliaikaisen korkokaton jatkamista vaan kehoitamme jouduttamaan positiivisen luottorekisterin käyttöönottoa merkittävästi, jotta luotonanto saadaan kestäväälle pohjalle ja velkaantuminen saadaan taittumaan.

IPF Digital on valmis täyteen yhteistyöhön ministeriön ja lainsäätäjän kanssa varmistaakseen, että parhaat ja oikein mitoitettavat keinot käytetään asiakkaidemme ja kestävä liiketoiminnan hyväksi.

Helsinki 21.10.2020
Rami Ryhänen
General Manager
IPF Digital

³ <https://sortter.fi/blogi/artikkeli/osamaksupalvelut-jatettiin-korkokaton-ulkopuolelle/>